

Spis treści

Rozdział pierwszy: Podstawy medycyny — tłum. R. Smolik

Budowa komórki — Mitoza i mejoza — DNA jako nosiciel informacji dziedzicznej — RNA informacyjny — RNA przenośnikowy — Prawa dziedziczenia Mendla — Podstawowe typy konstytucjonalne	1
---	---

Rozdział drugi: Choroby zakaźne — tłum. Z. Andreasik

Nauka o zakażeniu — część ogólna	14
Reakcje odpornościowe organizmu	
1. Reakcje obronne przebiegające we krwi lub w układzie siateczkowo-śródbłonkowym (US-Ś)	15
(Odporność humoralna. Odporność komórkowa)	15
2. Mechanizmy obronne bariery ustrojowej	20
Zasadnicze typy chorób zakaźnych	22
Choroby zakaźne zależne od cech drobnoustrojów	
1. Choroby wirusowe	23
2. Riketsjozy	25
3. Choroby bakteryjne	25
4. Krętkowice	28
5. Choroby wywołane przez pierwotniaki	28
6. Robaczyce	29
7. Grzybice	30
Choroby zakaźne — część szczegółowa	30
I. Ostre choroby zakaźne z dominującą w obrazie klinicznym uogólnioną wysypką (exanthema)	30
1. Odra (morbilli)	30
2. Różyczka (rubeola)	33
3. Płonica, szkarlatyna (scarlatina)	34
4. Rumień zakaźny (erythema infectiosum)	37
5. Dur osutkowy, plamisty (typhus exanthematicus)	38
6. Ospa wietrzna (varicella)	40
7. Ospa prawdziwa (variola vera) i krowianka (vaccinia)	41
II. Ostre choroby zakaźne z ograniczonymi zmianami skórnymi dominującymi w obrazie klinicznym	43
1. Róża (erysipelas)	43
2. Różycza (erysipeloid)	44
3. Wąglik (anthrax)	45
4. Nosacizna (malleus)	46

5. Gorączka od ugryzienia przez szczura (sodoku) i gorączka haverhilska (erythema arthriticum epidemicum)	47
6. Zgorzel gazowa (oedema malignum)	47
III. Ostre choroby zakaźne z przeważającym umiejscowieniem w jamie ustnej i w gardle	48
1. Błonica, dyfteria (diphtheria) i anginy (angina lacunaris, necroticans, monocytowa)	48
2. Opryszczka wargowa, pospolita (herpes labialis s. simplex, febrilis)	53
3. Pryszczkowate zapalenie jamy ustnej (stomatitis aphthosa)	54
4. Ropowica dna jamy ustnej (angina Ludovici)	55
5. Promienica (actinomycosis)	55
6. Pleśniawki, bielnica (moniliasis s. candidiasis, soor)	56
7. Nagminne zapalenie przyuszniczy, świnka (parotitis epidemica, mumps)	56
IV. Ostre choroby zakaźne z dominującym umiejscowieniem w narządzie oddechowym (patrz także str. 314—319)	57
V. Ostre choroby zakaźne z dominującym umiejscowieniem w przewodzie pokarmowym (patrz także str. 388—403)	57
VI. Choroby zakaźne z dominującym umiejscowieniem w ośrodkowym układzie nerwowym (patrz także str. 721—735)	58
VII. Ostre choroby zakaźne ze zmiennymi objawami narządowymi lub bez nich	58
1. Posocznica (sepsis)	58
2. Zimnica, malaria (tertiana, quartana, tropica)	60
3. Toksoplazmoza (toxoplasmosis)	64
4. Krętkowice (leptospiroses)	65
Krętkowica żółtaczkowo-krwotoczna, choroba Weila, żółtaczkę zakaźną (leptospirosis icterohaemorrhagica, morbus Weili, icterus infectiosus)	66
Gorączka błotna — żniwna, polna, zbieraczy grochu (leptospirosis grippotyphosa aquatilis)	66
Choroba pasterzy świń (leptospirosis pomona)	66
Choroba stutgarcka psów, gorączka psia (leptospirosis canicula)	66
5. Brucelozy (brucelloses) (Choroba Banga, Gorączka maltańska)	67
6. Gorączka powrotna, dur powrotny (febris recurrens)	68
7. Gorączka okopowa, wołyńska, „pięciodniowa” (febris quintana)	68
8. Listerioza (listeriosis)	69
9. Tularemia (tularaemia)	70
10. Histoplazmoza (histoplasmosis)	71
VIII. Choroby weneryczne	71
1. Kiła (syphilis, lues) (szankier miękki, ziarnica weneryczna pachwin)	71
2. Rzężączka, tryper (gonorrhoea)	77
IX. Gruźlica (tuberculosis)	78
Gruźlica pierwotna	81
Gruźlica popierwotna	81
(Gruźlica narządowa. Gruźlica prosówkowa)	82
X. Reumatyczne choroby narządu ruchu	85
1. Idiopatyczne choroby reumatyczne o podłożu zapalnym	85
a. Gorączka reumatyczna. Choroba reumatyczna	85
b. Reumatoidalne zapalenie stawów (RZS)	91
Kolagenozy	
a. Układowy toczeń rumieniowaty, toczeń rumieniowaty rozsiany, toczeń rumieniowaty trzewny (lupus erythematosus disseminatus, erythematodes visceralis, systemic lupus erythematoses — SLE)	94

β. Guzkowe zapalenie tętnic (panarteriitis nodosa)	94
γ. Twardzina układowa (sclerodermia systemica)	95
δ. Zapalenie skórno-mięśniowe (dermatomyositis)	95
c. Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa (ZZSK), (spondyloarthriti- tis ankylopoietica). Choroba Pierre Marie-Strümpella-Bechterewa	95
2. Zmiany zwyrodnieniowe stawów i kręgosłupa (osteoarthrosis et spondylo- arthrosis deformans)	97
a. Zmiany zwyrodnieniowe stawów (arthrosis deformans)	98
b. Zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa (spondylitis deformans, spondylo- arthrosis deformans)	98
3. Pozastawowy „gościec” tkanek miękkich — zapalenie tkanki łącznej ukła- du ruchu (fibrositis)	99
a. Zapalenie tkanki łącznej mięśni (fibrositis intramuscularis)	99
b. Zapalenie tkanki łącznej podskórnej i tłuszczowej (panniculitis)	100
c. Zespół bolesnego barku (periarthriti humeroscapularis)	100
d. Zapalenie okołostawowe łokcia (epicondylitis humeri)	100
e. Zapalenie kaletek maziowych (bursitis). Zapalenie ścięgien i pochewek ścięgnistych (tendovaginitis s. tendoperiostitis)	100
f. Zapalenie tkanki łącznej nerwów obwodowych (neuritis, neurofibro- sitis)	101
g. Uogólnione zapalenie tkanki łącznej narządu ruchu, „gościec psycho- genny”	101

Rozdział trzeci: **Krew** — tłum. *Urszula Kosmala*

Osocze krwi	102
Komórki krwi	106
1. Erytrocyty (krwinki czerwone)	106
Hemoglobina i patologiczne postaci hemoglobiny — Właściwości grup krwi i powikłania po przetoczeniach krwi — Erytropoeza	107
2. Leukocyty	114
a. Granulocyty	114
b. Limfocyty	122
c. Monocyty	122
d. Komórki plazmatyczne	123
Regulacja obrazu białokrwinkowego	123
3. Trombocyty (płytki krwi)	125
a. Krzepnięcie krwi	125
Fibrynoliza	127
b. Hamowanie krwawienia	128
Choroby krwi	129
I. Choroby układu czerwonekrwinkowego	129
A. Niedokrwistości z niedoboru	129
1. Niedokrwistości z niedoboru żelaza (anaemia hypochromica)	129
a. Przewlekłe niedokrwistości pokrwotoczne	130
b. Niedokrwistości z niedoboru żelaza pokarmowego	131
c. Niedokrwistość z niedoboru żelaza spowodowana zaburzeniem wchła- niania żelaza	131
d. Niedokrwistość z niedoboru żelaza wskutek zwiększonego zużycia Fe	131
e. Niedokrwistości z niedoboru witaminy C (szkorbut) i niedoboru białka	132
f. Niedokrwistości w przebiegu zaburzeń dokrewnych	132

g. Niedokrwistości z niedoboru żelaza uwarunkowane zaburzeniem transportu żelaza	132
h. Niedokrwistość z nadmiaru żelaza nieprzyswajalnego (niedokrwistość syderoachrestyczna, niedobarwliwa, z nadmiarem żelaza we krwi)	132
2. Niedokrwistość z niedoboru witaminy B ₁₂ (niedokrwistość typu hemolitycznego spowodowana zaburzeniem przemiany kwasów nukleinowych — niedokrwistość hiperchromiczna)	133
Samoistna niedokrwistość złośliwa (morbus Addisoni-Biermeri)	134
B. Niedokrwistości spowodowane nieprawidłowościami błony erycytoya	136
1. Sferocytoza wrodzona (wrodzona żółtaczka hemolityczna, niedokrwistość sferocytowa)	136
2. Eliptocytoza (owalocytoza)	138
3. Akantocytoza (niedokrwistość kolczastokrwińkowa)	138
4. Przewlekła niedokrwistość hemolityczna wskutek nocnej napadowej hemoglobinurii (niedokrwistość Marchiafavy)	138
C. Niedokrwistości hemolityczne spowodowane enzymatycznymi nieprawidłowościami wewnątrzkomórkowymi (fawizm)	138
D. Niedokrwistość hemolityczna spowodowana hemoglobinopatią (hemoglobinozą)	139
1. Talasemia, niedokrwistość śródziemnomorska, Cooleya, niedokrwistość tarczowatokrwińkowa (thalassaemia maior)	139
2. Niedokrwistość sierpowata (anaemia drepanocytica)	140
E. Niedokrwistości hemolityczne związane z zaburzeniami przemiany porfiryn (choroba Günthera, niedokrwistości w przebiegu ołowicy)	140
F. Niedokrwistości hemolityczne spowodowane czynnikami osoczymymi pozaerytrocytowymi	141
1. Niedokrwistości immunohemolityczne spowodowane autoagresją	141
a. Nabyta niedokrwistość hemolityczna z ciepłymi autoprzeciwciałami	143
b. Niedokrwistość z zimnymi autoprzeciwciałami kompletnymi	143
c. Niedokrwistość hemolityczna z hemolizynami zimnymi, dwufazowymi (hemoglobinuria napadowa z zimna)	144
2. Nieimmunologiczne niedokrwistości hemolityczne spowodowane czynnikami pozaerytrocytowymi	144
G. Niedokrwistość aplastyczna	145
H. Erytroblastoza dorosłych (erythraemia)	146
I. Czerwienica prawdziwa, poliglobulia (polycythaemia, polyglobulia)	146
II. Choroby układu białokrwińkowego	148
A. Białaczka (leucaemia)	148
1. Przewlekła białaczka szpikowa (białaczka granulocytowa przewlekła, białaczka mielocytowa przewlekła — myelosis chronica, szpikowica granulocytowa przewlekła)	148
2. Przewlekła białaczka limfatyczna (lymphadenosis chronica), węzłowica limfatyczna przewlekła	151
3. Ostra białaczka paramieloblastyczna (myeloblastosis acuta), białaczka niedojrzałokomórkowa	151
4. Białaczki cechujące się rozrostem guzowatym	153
B. Limfotropowe zakażenia wirusowe	153
C. Agranulocytoza	153
III. Choroby układu płytkowego	155

A. Trombo(cyto)penia (małopłytkowość)	155
1. Immunotrombopenia	155
a. Małopłytkowość samoistna (morbus maculosus Werlhofii)	155
b. Immunotrombocytopenie alergiczne (objawowy zespół Werlhofa)	156
2. Trombopenie nieimmunologiczne	156
B. Wielopłytkowość (thrombocytosis)	157
C. Trombocytopatie	157
1. Dziedziczna krwotoczna trombostenia Glanzmanna (thrombasthenia hereditaria haemorrhagica)	157
2. Konstytucjonalna trombopatia Willebrandta-Jürgensa	157
IV. Panmielopatie	158
(Zespół Bantiego — Zwłóknienie szpiku i osteomieloskleroza — Choroba marmurowych kości Albersa-Schönberga)	158
V. Koagulopatie	159
1. Zaburzenia fazy wstępnej krzepnięcia	159
Hemofilia	159
2. Zaburzenia I fazy głównej krzepnięcia krwi (Niedobór protrombiny — Brak witaminy K — Hiperheparynemia)	161
3. Zaburzenia II głównej fazy krzepnięcia krwi (Wrodzona hipo- lub afibrinogenemia — Nabyty niedobór fibrynogenu)	161
VI. Plamice naczyńiowe (purpura vascularis)	162
1. Plamice naczyńiowe na tle alergiczno-hiperergicznym	162
a. Plamica na tle alergicznym (purpura anaphylactoides Schönleini)	163
b. Postać brzuszna plamicy (purpura abdominalis Henochi)	163
c. Plamica piorunująca (purpura necroticans Henochi-Glanzmanni)	163
d. Plamica w przebiegu choroby Waldenstroema (purpura hyperglobulinaemica)	163
2. Plamica naczyńiowa spowodowana niedoborem witaminy C (gnilec, skorbut — scorbutus)	164
3. Plamica w przebiegu zaburzeń naczynioruchowych	164
4. Plamica miażdżycowa (starcza, ortostatyczna)	164
5. Plamica wywołana naczyniakowatością (wady wrodzone naczyń)	165
a. Choroba Oslera (angiomatosis haemorrhagica hereditaria)	165
b. Naczyniakowatość siatkówki, choroba Hippela-Lindaua (angiomatosis retinae)	165
c. Naczyniakowatość krwotoczna opon miękkich, choroba Catela (leptomeningiosis haemorrhagica interna)	165
VII. Choroby układu siateczkowo-śródbłonkowego	165
A. Nowotwory złośliwe węzłów chłonnych (lymphoma malignum)	166
1. Ziarnica złośliwa (morbus Hodgkini — lymphogranulomatosis maligna)	166
2. Choroba Brillia-Symmersa (lymphoblastoma gigantofolliculare)	169
3. Mięśak chłonny (lymphosarcoma)	170
4. Siatkowice (sensu stricto) i siatkowiako-mięśak (retothelsarcoma)	170
B. Siatkowice z paraproteinemią	170
1. Siatkowiak plazmocytowy, szpiczak mnogi, choroba Kahlera (myeloma multiplex)	170
2. Makroglobulinemia Waldenstroema	172

Rozdział czwarty: Serce — tłum. *S. Kwiatkowski*

Prawidłowa czynność serca	173
Dynamika zdrowego serca w warunkach nie zaburzonej regulacji krążenia	178
Najważniejsze metody badania serca	180
Badanie ogólnych właściwości	180
Opukiwanie okolicy serca	181
Osluchiwanie	182
Badanie tętna	185
Pomiar ciśnienia krwi	185
Rejestracja tętna żylnego	186
Elektrokardiografia	187
Stosowane odprowadzenia	187
Prawidłowy elektrokardiogram kończynowy	189
Prawidłowy elektrokardiogram przedsercowy	191
Wektorowa interpretacja elektrokardiogramu	192
Typy elektrokardiogramów	196
Zmiany przedsionkowe w elektrokardiogramie	196
Zmiany komorowe w elektrokardiogramie	197
Elektrokardiogram w zawale mięśnia sercowego	201
Zmiany odcinka ST—T	203
Zaburzenia bodźcotwórcze	204
Zaburzenia przewodzenia bodźców	204
Ocena czynności serca	212
Choroby serca	213
I. Choroby mięśnia sercowego	213
1. Niewydolność serca	213
Przewlekła niewydolność serca	216
Ostra niewydolność serca	218
2. Czynnościowa niedomoga serca	219
Ogólne wytyczne w leczeniu serca	220
3. Zaburzenia ukrwienia mięśnia sercowego	223
Miażdżyca tętnic wieńcowych (atheromatosis arteriarum coronarium cordis)	223
Dławica piersiowa, czyli dusznica bolesna (angina pectoris)	224
Zawał mięśnia sercowego (infarctus myocardii)	227
Zwężenie tętnic wieńcowych lub niewydolność wieńcowa pochodzenia niemiażdżycowego	229
4. Zaburzenia rytmu serca	231
5. Miokardozy	231
6. Zapalenie mięśnia sercowego (myocarditis)	232
II. Choroby wsierdzia	235
1. Zapalenie wsierdzia (endocarditis)	235
a. Zapalenie wsierdzia reumatyczne (endocarditis rheumatica)	235
b. Zespół Libmana-Sacksa	236
c. Abakteryjne zapalenie wsierdzia w okresie końcowym chorób wyniszczających	236
d. Zapalenie wsierdzia bakteryjne (endocarditis bacterica)	236
e. Zwłóknienie wsierdzia (fibrosis endocardii)	237
2. Wady zastawkowe serca nabyte	237

3. Wady wrodzone serca i naczyń	244
a. Wady wrodzone serca i naczyń bez sinicy (lub z niewielką sinicą)	246
1. Ubytek w przegrodzie międzykomorowej (defectus septi interventricularis)	246
2. Ubytek w przegrodzie międzyprzedsionkowej (defectus septi interatrialis)	247
3. Niezarosły przewód tętniczy Botalla (ductus arteriosus persistens)	248
4. Zwężenie tętnicy płucnej (stenosis arteriae pulmonalis)	248
5. Zwężenie cieśni aorty (stenosis isthmi aortae)	249
b. Wady wrodzone serca i naczyń z wyraźną sinicą (wady wrodzone siniczne)	250
1. Tetralogia Fallota	250
2. Trylogia Fallota	251
3. Przetrwwały pień tętniczy wspólny (truncus arteriosus communis persistens)	251
4. Przełożenie dużych naczyń (transpositio vasorum)	251
5. Przetoka tętniczo-żylna (fistula arteriovenosa pulmonalis)	252
6. Zarośnięcie ujścia tętnicy płucnej (atresia arteriae pulmonalis)	252
7. Zespół Ebsteina	252
III. Choroby osierdzia	253
Zapalenie osierdzia (pericarditis)	253

Rozdział piąty: **Układ naczyniowy** — tłum. *S. Kwiatkowski*

Czynność układu naczyniowego	257
Choroby układu naczyniowego	260
I. Nadciśnienie tętnicze (hypertonia arterialis)	260
1. Nadciśnienie objawowe	261
Nadciśnienie sercowo-naczyniowe	261
Nadciśnienie hormonalne	261
Nadciśnienie pochodzenia nerwowego	261
Nadciśnienie nerkowe	262
2. Nadciśnienie samoistne, choroba nadciśnieniowa (hypertonia arterialis essentialis, morbus hypertonicus)	263
II. Podciśnienie tętnicze (hypotonia arterialis)	267
1. Podciśnienie konstytucjonalne, objawowe i samoistne	267
2. Ortostatyczna (posturalna) dysregulacja krążenia	268
3. Ostra niewydolność krążenia pochodzenia naczyniowego — wstrząs (shock), zapaść (collapsus)	269
III. Choroby aorty	272
1. Miażdżycy aorty (atheromatosis aortae)	272
2. Zespół łuku aorty (syndroma arcus aortae)	275
3. Zwężenie cieśni aorty (stenosis isthmi aortae)	275
4. Kiłowe zapalenie aorty (aortitis luetica)	275
IV. Zaburzenia krążenia tętniczego obwodowego	276
1. Próba pozycyjna według Ratschowa	276
2. Próba zaciskania pięści	276
3. Próba Allena	276
4. Próba ogrzania kończyny	276
5. Oscylografia	277
6. Reoangiografia	277

7. Arteriografia	277
8. Biopsja skórno-mięśniowa	277
A. Organiczne choroby naczyń (organoangiopathiae)	278
1. Choroby zamykające światło naczyń	278
a. Ostre zamknięcie tętnicy	278
b. Zarostowa miażdżycza naczyń (arteriosclerosis obliterans)	279
2. Zapalenie naczyń hiperergiczne	282
a. Zarostowo-zakrzepowe zapalenie naczyń, choroba Winiwartera-Buergera (endangiitis obliterans)	282
b. Zapalenie naczyń guzkowe (panarteriitis nodosa)	283
c. Zapalenie naczyń w chorobach kolagenowych	284
d. Zapalenie tętnicy skroniowej (arteriitis temporalis)	284
B. Choroby naczynioruchowe naczyń (neuroangiopathiae)	284
1. Choroba Raynauda (morbus Raynaudi)	284
2. Zespół Raynauda (syndroma Raynaudi)	285
C. Choroby naczyń włosowatych (angiopathiae)	285
1. Migrena	285
2. Bolesny rumień kończyn (erythromelalgia, erythralgia, erythermalgia)	287
3. Samoistna sinica kończyn (acrocyanosis)	287
4. Siność siatkowata (livedo reticularis)	287
5. Angiopatja cukrzycowa	287
6. Obrzęki naczynioruchowe (alergiczne). Oedema angioneuroticum	288
V. Przetoka tętniczo-żylna (fistula arteriovenosa)	288
VI. Zaburzenia obwodowego krążenia żylnego	288
1. Zapalenie żył (thrombophlebitis)	288
2. Zakrzep żylny (phlebothrombosis)	289
3. Żylakowatość (varicosis)	290
VII. Wady wrodzone i nowotwory naczyń	291
VIII. Choroby naczyń chłonnych (lymphangiopathiae)	292
Ostre zapalenie naczyń chłonnych (lymphangitis acuta)	292
Przewlekły obrzęk limfatyczny (lymphoedema)	292

Rozdział szósty: **Narząd oddechowy** — tłum. *S. Kwiatkowski*

Oddychanie prawidłowe i oddychanie zaburzone	293
Najważniejsze metody badania układu oddechowego	303
1. Opukiwanie płuc	304
2. Osluchiwanie płuc	306
3. Badanie palpacyjne drżenia głosowego	309
4. Badania płwociny	309
5. Diagnostyka rentgenowska płuc	309
6. Badania czynnościowe płuc	310
a. Spirometria lub spirografia	310
α. Objętości i pojemności płuc	310
β. Pojemności czynnościowe	311
b. Analiza gazów we krwi tętniczej (oksymetria)	311
c. Ergospirografia	312
d. Cewnikowanie serca	312
Zaburzenia czynności płuc	312
Choroby narządów oddechowych	314
I. Ostre choroby zakaźne narządu oddechowego (z wyłączeniem gruźlicy)	314

1. Ostre choroby zakaźne górnego i środkowego odcinka dróg oddechowych	314
a. Wirusowy nieżyt nosa, katar (coryza, rhinitis acuta, common cold)	314
b. Wirusowe zapalenie tchawicy (tracheitis viralis)	315
c. Wirusowe zapalenie nosa, tchawicy i oskrzeli (rhinotracheobronchitis viralis)	316
Grypa (influenza)	316
d. Krztusiec, koklusz (pertussis)	318
2. Ostre zakaźne choroby płuc	319
a. Zapalenie płuc wirusowe i zapalenie płuc atypowe	319
b. Zapalenie płuc bakteryjne	321
α. Zapalenie płuc płatowe, zapalenie płuc włóknikowe, krupowe (pneumonia lobaris, pneumonia crouposa)	321
β. Wielogniskowe zapalenie płuc bakteryjne, segmentowe odoskrzelowe zapalenie płuc (bronchopneumonia)	324
II. Choroby uczuleniowe narządu oddechowego	327
Alergiczny nieżyt nosa i obrzęk głośni	327
Dychawica oskrzelowa (asthma bronchiale)	327
Skurczowy nieżyt oskrzeli	330
III. Zespół przewlekłego nieżyty oskrzeli	331
Przewlekłe serce płucne (cor pulmonale chronicum)	333
1. Rozstrzenie oskrzeli (bronchiectases)	335
2. Mukowiscydoza układu oskrzelowego	337
3. Pylice płuc (pneumoconioses)	337
Krzemica, pylica krzemowa płuc (silicosis pulmonum)	337
Syderoza (siderosis)	338
Pylica płuc kamieniarska (chalicosis)	338
Pneumopatia wywołana przez związki chromu	338
Pylica aluminiowa (aluminiosis)	338
Beryloza (berylliosis)	338
4. Rozlane śródmiąższowe zwłóknienie płuc (zespół Hammana-Richa)	338
IV. Choroby płuc wywołane zaburzeniami krążenia	339
1. Zator i zawał płuc (embolia et infarctus pulmonis)	339
2. Płuco zastoinowe (venostasis pulmonum)	341
Ostry obrzęk zastoinowy płuc	341
3. Nadciśnienie płucne samoistne	343
V. Nowotwory płuc	344
1. Rak oskrzela (carcinoma bronchi)	344
2. Gruczolakowatość płucna (adenomatosis pulmonum)	346
3. Nowotwory płuc łagodne	347
4. Przerzuty nowotworowe do płuc	347
VI. Gruźlica płuc (tuberculosis pulmonum)	347
1. Gruźlica płuc pierwotna	347
Serowate odoskrzelowe zapalenie płuc	348
Pierwotna jama gruźlicza	348
Gruźlica węzłów oskrzelowo-płucnych	348
Epituberculosis	349
Jama gruźlicza w węzle chłonnym	349
Ostra gruźlica prosówkowa	350
Choroba Besnier-Boeck-Schaumanna	350
Gruźlica szczytów płuc	350

2. Gruźlica płuc popierwotna	350
Naciek podobojczykowy wczesny	351
Wczesna jama gruźlicza	351
Zmiany wytwórcze	352
Marskość płuc gruźlicza	352
Gruźliczak (tuberculoma)	353
Gruźlica oskrzelowa	353
Gruźlica płuc wysiękowo-jamista	353
VII. Choroby opłucnej	355
1. Zapalenie opłucnej (pleuritis)	355
2. Odma opłucnowa (pneumothorax)	359

Rozdział siódmy: **Układ pokarmowy** — tłum. *S. Kwiatkowski i J. Liebhart*

I. Jama ustna i przełyk	360
A. Jama ustna. Stan prawidłowy i zmiany chorobowe	360
a. Zmiany zapalne zębów lub próchnica zębów (caries dentium)	360
b. Zapalenie dziąseł	361
c. Zmiany zapalne w migdałkach	362
B. Żucie i jego zaburzenia	365
C. Polykanie i jego zaburzenia (choroby przełyku)	366
II. Żołądek	368
Funkcje żołądka i metody ich badania	368
Choroby żołądka	372
1. Nieżyt żołądka (gastritis)	372
2. Wrzód żołądka i dwunastnicy (ulcus ventriculi et duodeni)	373
3. Nowotwory żołądka	378
a. Rak żołądka (carcinoma ventriculi)	378
b. Rzadkie nowotwory łagodne żołądka	379
4. Przepuklina rozworu przełykowego (hernia hiatus oesophagi)	379
5. Ostre porażenie żołądka (gastroplegia s. gastrectasia acuta)	379
III. Jelito	380
Czynności jelita	380
Choroby jelit	381
A. Stany upośledzonego wchłaniania	381
1. Stolce tłuszczowe (steatorrhoea) po gastrektomii	382
2. Stany niedoboru witaminy B ₁₂ (następstwo — niedokrwistość „złośliwa”)	382
3. Niestrawność spowodowana niedoborem enzymów w jelicie cienkim	382
4. Biegunka głodowa	383
5. Stolce tłuszczowe uwarunkowane niedostatecznym wydzielaniem żółci i niedostateczną sekrecją trzustkową	383
6. Proksymalny i dystalny zespół upośledzonego wchłaniania po resekcji jelita cienkiego	383
7. Stolce tłuszczowe i inne zaburzenia resorpcji w przypadku osiedlenia się drobnoustrojów	383
8. Upośledzenie wchłaniania z powodu zmian w błonie śluzowej jelita cienkiego (laktozy, celiakia, choroba Whipple'a, biegunka białkowa)	383
B. Zaburzenia napięcia jelitowego (czyli zaburzenia motoryczne jelit)	385
1. Biegunka (diarrhoea)	385
2. Zaparcie stolca (obstipatio)	386

3. Nieżyt śluzowaty (błoniasty) okrężnicy (colitis mucosa, membranacea)	387
4. Niedrożność jelit (ileus)	387
C. Choroby zakaźne jelit	388
1. Dur brzuszny (typhus abdominalis)	388
2. Dur rzekomy (paratyphus)	392
3. Salmonelowe nieżyty i zatrucia środkami spożywczymi	392
4. Czerwonka (dysenteria)	394
5. Cholera (cholera)	396
6. Bakteryjne choroby jelit ograniczone	396
a. Zapalenie wyrostka robaczkowego (appendicitis)	396
b. Odcinkowe zapalenie jelita krętego. Choroba Crohna (enteritis regionalis, ileitis terminalis)	397
c. Enterocolitis necroticans po leczeniu antybiotykami	398
d. Jejunitis necroticans (zgorzel jelita czczego)	398
e. Wrzodziejące zapalenie jelita grubego [colitis ulcerosa (mucosa)-haemorrhagica]	398
f. Gruźlica jelit (tuberculosis intestinum)	399
7. Choroby pasożytnicze jelit	399
a. Nicienie (Nematodes)	400
1. Owsiki (Enterobius, oxyuris, vermicularis)	400
2. Glista ludzka (Ascaris lumbricoides hominis)	400
3. Włosogłówka ludzka (Trichocephalus dispar, Trichuris trichiura)	401
4. Włosień (Trichinella spiralis)	401
5. Tęgoryjec dwunastniczy (Ancylostoma duodenale)	401
b. Tasiemce (Cestodea)	402
1. Tasiemiec nieuzbrojony (Taenia saginata)	402
2. Tasiemiec uzbrojony (Taenia solium)	402
3. Tasiemiec bąblowcowy (Taenia echinococcus, Echinococcus granulosus)	402
4. Bruzdogłowiec szeroki (Diphyllobothrium latum)	402
c. Lamblia jelitowa (Lamblia intestinalis)	402
D. Wady wrodzone jelita	403
1. Opadnięcie trzewi (enteroptosis)	403
2. Okrężnica olbrzymia wrodzona, choroba Hirschsprunga (megacolon congenitum)	403
3. Uchylek jelit (diverticulum intestini)	403
E. Nowotwory jelit (neoplasmata intestini)	404
1. Rak jelita (carcinoma intestini)	404
2. Rakowiak jelita cienkiego (carcinoid syndrome)	404
3. Brodawczak śluzówki (papilloma mucosae intestini)	404
F. Choroby naczyń jelitowych (i choroby żyły wrotnej)	405
1. Miażdżycza tętnic krezkowych (atheromatosis arteriarum mesentericarum)	405
2. Zator tętnicy krezkowej (embolia arteriae mesentericae)	405
3. Zakrzep żyły wrotnej (thrombosis venae portae)	405
4. Ropne zapalenie żyły wrotnej (pylphlebitis purulenta)	405
G. Choroby otrzewnej trzewnej	406
Rozlane ostre zapalenie otrzewnej	406
Przewlekłe zapalenie otrzewnej	406
IV. Wątroba	407
Funkcje wątroby	407
Choroby wątroby	410

A. Zapalenie wątroby (hepatitis)	410
Zapalenie wątroby wirusowe (hepatitis viralis)	411
Następstwa zapalenia wątroby	415
B. Wątrobnice (hepatoses)	417
1. Choroby spichrzeniowe wątroby (tezauryzmozy)	417
a. Słuszczenie wątroby (lipomatosis hepatis)	417
b. Syderofilia (siderophilia)	418
c. Choroba spichrzenia glikogenu (v. Gierkego)	419
d. Choroby spichrzenia lipidów	419
e. Skrobiawica wątroby (amyloidosis hepatis)	419
f. Porfiria wątrobowa (porphyria hepatica)	419
α. Ostra porfiria przerywana	419
β. Porfiria skórna późna dziedziczna, porfiria przewlekła	420
2. Cholestaza wewnątrzwątrobowa (cholestasis intrahepatica)	421
3. Beżółtaczkowe wątrobnice spowodowane działaniem leków	421
4. Żółtaczka ciężarnych (icterus gravidarum)	421
C. Marskość wątroby (cirrhosis hepatis)	422
1. Marskość wątroby pozapalna (cirrhosis hepatis post hepatitis). Marskość wątroby zanikowa Laënneca	422
2. Marskość wątroby poalkoholowa, cukrzycowa i pomartwicza	422
3. Marskość wątroby zastoinowa (cirrhosis hepatis venostatica)	423
4. Marskość wątroby żółciowa (cirrhosis hepatis biliaris). Marskość wątroby przerostowa Hanota	423
5. Rzadkie postaci marskości wątroby	424
a. Marskość w syderofilii	424
b. Marskość w przewlekłej porfirii wątrobowej	424
c. Marskość w chorobie Wilsona	424
d. Marskość w czerwienicy prawdziwej	424
D. Choroby wątroby ograniczone	428
1. Wątroba metastatyczna (hepar metastaticum)	428
2. Pierwotny rak wątroby (carcinoma hepatis primarium)	428
3. Nowotwory wątroby łagodne (neoplasmata hepatis benigna)	429
4. Ropień wątroby (abscessus hepatis)	429
5. Bąblowiec wątroby (echinococcus hepatis)	429
V. Drogi żółciowe pozawątrobowe	429
Choroby dróg żółciowych	430
1. Kamica żółciowa (cholelithiasis)	430
2. Zapalenie pęcherzyka żółciowego (cholecystitis)	433
3. Zapalenie dróg żółciowych (cholangitis)	435
4. Dystonia dróg żółciowych	436
VI. Trzustka	436
Zewnątrzwydzielnicza funkcja trzustki	436
Choroby trzustki	438
1. Ostre zapalenie trzustki i ostra martwica trzustki (pancreatitis acuta, necrosis pancreatis acuta)	438
2. Przewlekłe zapalenie trzustki (pancreatitis chronica)	440
3. Zwłóknienie trzustki (fibrosis pancreatis)	440
4. Torbiel trzustki (cystis pancreatis)	441
5. Rak trzustki (carcinoma pancreatis)	441

Rozdział ósmy: **Nerki i drogi moczowe** — tłum. *R. Smolik, A. Lange i W. Zatoński*

Fizjologia i patofizjologia nerek i dróg moczowych	442
Prawidłowa czynność nerek	445
Ocena czynności nerek i dróg moczowych	450
Ogólna symptomatologia zaburzeń czynności nerek	453
1. Skąpomocz (oliguria) i bezmocz (anuria)	453
2. Wielomocz i zaburzenia zagęszczania moczu (astenuria, hipostenuria i izostenuria)	454
3. Białkomocz (proteinuria)	456
4. Krwimocz i hemoglobinomocz (haematuria et haemoglobinuria)	457
5. Leukocyturia	458
6. Wałeczki w moczu (cylindruria)	458
7. Obrzęki pochodzenia nerkowego	458
8. Nadciśnienie pochodzenia nerkowego	461
9. Mocznica (uraemia vera)	462
Choroby nerek i dróg moczowych	464
I. Nefropatie kłębkowe	464
1. Ostre rozlane kłębkowe zapalenie nerek pozakaźne	464
2. Zapalenie nerek kłębkowe rozlane przewlekłe (pozakaźne)	466
Podostre zewnątrzłośniczkowe kłębkowe zapalenie nerek	467
Podostre śródwłośniczkowe zapalenie kłębkowe nerek	467
Zespół nerczycowy (syndroma nephroticum)	467
Glomerulonephritis diffusa subchronica	470
Zapalenie kłębkowe nerek rozlane przewlekłe	471
Zmiany marskie wskutek zapalenia	472
Zapalenie nerek z utratą soli	472
3. Ogniskowe zapalenie nerek (glomerulonephritis focalis)	473
a. Ogniskowe zapalenie nerek w ścisłym znaczeniu	473
b. Zapalenie nerek ogniskowe Loehleina	473
c. Ogniskowe zapalenie nerek w przebiegu układowego tocznia rumieniowatego	473
4. Nerki w zatruciu ciążowym (nephropathia gravidarum)	474
5. Cukrzycowe stwardnienie kłębków. Zespół Kimmelstiela-Wilsona (glomerulosclerosis diabetica)	475
6. Nerka skrobiowata, skrobiawica nerek (amyloidosis renum)	475
7. Nerka szpiczakowa	476
8. Nefropatie toksyczne	476
9. Zespół nerczycowy spowodowany uszkodzeniem błony podstawowej kłębka wskutek zaburzeń układu krążenia (nerka zastoinowa)	477
II. Nefropatie cewkowe (tubulopathiae)	477
1. Nerka w stanie wstrząsu	477
2. Wybiórcze zaburzenia czynności cewek	480
a. Glukozuria nerkowa wrodzona	480
b. Moczówka fosforanowa	480
c. Moczówka prosta nerkowa	480
d. Aminoacyduria	480
e. Ksantynuria i oksaluria	481
f. Zespół Fanconiego	481
g. Zespół Lightwooda-Albrighta, czyli kwasica hiperchloremiczna nerkowa	481

h. Nefropatia z powodu utraty sodu, potasu, jak również wapnia	481
i. Rodzinna hiperurykemia	481
III. Śródmiąższowe choroby nerek (nephropathiae interstitiales)	481
1. Ostre śródmiąższowe zapalenie nerek (nephritis interstitialis acuta)	482
2. Przewlekłe śródmiąższowe zapalenie nerek (nephritis interstitialis chronica)	482
3. Odmiedniczkowe zapalenie nerek (pyelonephritis)	483
4. Ostre ropne zapalenie nerek (nephritis acuta purulenta) i martwica brodawek nerkowych (papillitis necroticans)	484
IV. Choroby nerek pochodzenia naczyniowego (nephropathiae vasculares)	484
Miażdżycza tętnic nerkowych	485
Nephrocirrhosis arteriosclerotica primaria	485
V. Nowotwory złośliwe nerki (neoplasmata maligna renis)	487
Nadnerczak (hypernephroma). Rak nerki (carcinoma renis)	487
Mięsak nerki (sarcoma renis)	487
VI. Wady rozwojowe nerek i dróg moczowych	487
1. Torbielowatość nerek (degeneratio polycystica renum)	487
2. Jednostronny zanik albo niedorozwój nerki (agenesia, atrophia s. hypoplasia renis)	487
3. Nerka podkowiasta (ren arcuatus)	487
4. Wady moczowodów i miedniczek nerkowych	488
VII. Kamica nerek i dróg moczowych (nephrolithiasis, urolithiasis)	488
Kamica nerek	488
VIII. Gruźlica nerek i dróg moczowych	492
IX. Nieswoiste (niegruźlicze) zapalenie dróg moczowych	494
Ostre zapalenie pęcherza moczowego	495
Przewlekłe zapalenie pęcherza moczowego	495
X. Neurovegetatywne zaburzenia czynności dróg moczowych	496
XI. Nowotwory pęcherza moczowego	497
XII. Choroby gruczołu krokowego	497
1. Zapalenie stercza (prostatitis)	497
2. Gruczolak okołocewkowy lub „przerost” stercza	497
3. Rak stercza (carcinoma prostatae)	498

Rozdział dziewiąty: **Układ dokrewny** — tłum. *Urszula Kosmala*

I. Przysadka mózgowa	503
A. Przedni płat przysadki (adenohypophysis)	503
B. Tylny płat przysadki (neurohypophysis)	506
Choroby układu podwzgórzowo-przysadkowego	507
A. Endokrynopatie podwzgórzowe	507
1. Moczówka prosta (diabetes insipidus)	507
2. Pierwotna oliguria Veila (antidiabetes insipidus)	508
3. Otyłość podwzgórzowa	508
4. Jadłowstręt psychiczny (anorexia nervosa)	511
5. Podwzgórzowe zaburzenia czynności glando- i somatotropowej przedniego płata przysadki	512
B. Endokrynopatie przysadkowe	514
1. Przysadkowy wzrost olbrzymi (gigantyzm, akromegalia)	514
2. Karłowatość przysadkowa (nanosomia pituitaria)	515

3. Choroba Cushinga	515
4. Niedoczynność przedniego płata przysadki	516
a. Choroba Simmondsa-Sheehana (panhypopituitarismus)	516
b. Częściowa niedoczynność przedniego płata przysadki	517
II. Nadnercza	517
A. Kora nadnerczy (KN)	517
Choroby kory nadnerczy	521
1. Nadczynność kory nadnerczy (hiperkortycyzm)	521
a. Nadmierne wytwarzanie kortyzolu: zespół Cushinga	521
b. Nadmierne wytwarzanie androgenów: zespół nadnerczowo-płciowy (syndrom adrenogenitale)	524
c. Nadmierne wytwarzanie aldosteronu	526
α. Zespół Conna — pierwotny aldosteronizm	526
β. Wtórny aldosteronizm	527
2. Niedoczynność kory nadnerczy	527
a. Pierwotna niedoczynność kory nadnerczy	527
α. Ostra pierwotna niedoczynność kory nadnerczy	527
Zespół Waterhouse'a-Friderichsena	527
β. Przewlekła pierwotna niedoczynność kory nadnerczy — choroba Addisona	528
b. Przewlekła wtórna niedoczynność kory nadnerczy	529
B. Rdzeń nadnerczy (RN)	529
Choroby rdzenia nadnerczy	530
Guz chromochłonny nadnerczy (phaeochromocytoma)	531
III. Tarczycza	531
Choroby tarczycy	535
1. Wole proste (struma simplex)	535
2. Nadczynność tarczycy (hyperthyreosis)	536
a. Choroba Gravesa-Basedowa	536
b. Przełom tarczycowy (encephalopathia thyreotoxica, coma basedowicum)	538
c. „Jodbasedow” (struma basedowificata)	538
d. Gruczolak toksyczny (adenoma toxicum)	539
e. Utajona nadczynność tarczycy (rzekoma nadczynność tarczycy)	539
3. Niedoczynność tarczycy (hypothyreosis)	539
a. Obrzęk śluzowaty (myxoedema)	539
b. Wrodzony brak tarczycy (athyreosis) i wrodzona niedoczynność tarczycy (hypothyreosis congenita). Sporadyczny kretynizm	541
c. Kretynizm endemiczny	542
d. Względna niedoczynność tarczycy w okresie pokwitania	542
e. Zapalenia tarczycy (Hashimoto i de Quervaina)	542
4. Nowotwory tarczycy	543
IV. Gruczoły płciowe	543
A. Jądra	543
Wewnątrzwydzielnicze choroby jąder	545
1. Męski hipergonadyzm (hypergonadismus virilis)	545
2. Męski hipogonadyzm (hypogonadismus virilis)	546
a. Hipogonadyzm pierwotny (hipergonadotropowy)	546
α. Pierwotna niewydolność wewnątrz- i zewnątrzwydzielnicza jądra: eunuchizm, eunuchoidyzm	546

β. Pierwotna niewydolność jąder przede wszystkim wewnątrzwydzielnicza (śródmiaższowa)	547
γ. Pierwotna niewydolność jąder przede wszystkim cewkowa	548
b. Wtórny hipogonadyzm hipogonadotropowy	548
B. Jajniki	549
Zaburzenia endokrynologiczne jajnika	551
1. Hipergonadyzm u kobiet (pubertas praecox)	551
2. Niedoczynność jajników	552
3. Bolesne miesiączkowanie (dysmenorrhoea) i zespół napięcia przedmiesiączkowego	554
4. Zaburzenia dokrewne okresu ciąży	554
a. Poronienia (abortus)	554
b. Zaśniad groniasty (mola hydatidosa)	554
c. Nabłoniak kosmówkowy (chorionepithelioma)	554
d. Zatrucie ciążowe wczesne — wymioty ciężarnych (hyperemesis gravidarum)	554
e. Zatrucie ciążowe późne — rzucawka porodowa (eclampsia)	554
C. Obojtnactwo — interseksualizm	555
1. Obojtnactwo genetyczne	555
Zespół Klinefeltera	555
Dysgeneza gonad	556
2. Obojtnactwo płciowe. Obojtnactwo prawdziwe (hermaphroditismus verus, ambigonadismus)	557
3. Somatyczne obojtnactwo płciowe, czyli obojtnactwo rzekome (pseudohermaphroditismus)	557
a. Obojtnactwo rzekome męskie (pseudohermaphroditismus masculinus)	557
b. Obojtnactwo rzekome żeńskie (pseudohermaphroditismus femininus)	558
V. Aparat wyspowy trzustki	558
A. Stany niedoboru insuliny (cukrzyca — diabetes mellitus)	561
1. Cukrzyca pierwotna (diabetes mellitus primarius)	561
a. Stan przedcukrzycowy (praediabetes)	561
b. Cukrzyca utajona (diabetes latens)	562
c. Cukrzyca chwiejna (wymagająca insuliny), młodzieńcza postać cukrzycy (diabetes juvenilis)	562
d. Cukrzyca typu dorosłych („starcza”)	568
2. Cukrzyca wtórna niedziedziczna (diabetes mellitus secundarius)	569
B. Hiperinsulinizm (hyperinsulinismus)	570
VI. Przytarczycy (glandulae parathyreoideae)	572
1. Niedoczynność przytarczyc (tetania parathyreopriva)	573
Tężyczka hipokalcemiczna	574
Tężyczka normokalcemiczna	574
2. Nadczynność przytarczyc (hyperparathyroidismus)	575
a. Pierwotna nadczynność przytarczyc	575
b. Wtórna nadczynność przytarczyc	580
VII. Grasica	580
VIII. Szyszynka (epiphysis)	581
IX. Hormony tkankowe	581

Rozdział dziesiąty: **Witaminy** — tłum. *Urszula Kosmala*

I. Witaminy rozpuszczalne w tłuszczach	582
1. Witamina A (akseroftol)	582
2. Witamina D (kalcyferol)	583
3. Witamina E (tokoferol)	585
4. Witamina K (filochinon)	586
II. Witaminy rozpuszczalne w wodzie	587
1. Witaminy grupy B	587
a. Witamina B ₁ (tiamina, dawniej — aneuryna)	587
b. Kompleks witaminy B ₂	588
α. Ryboflawina (dawniej — laktoflawina)	588
β. Niacyna (amid kwasu nikotynowego, dawniej zwany też czynnikiem chroniącym przed pelagrą)	589
γ. Grupa kwasu foliowego	589
δ. Kwas pantotenowy	590
c. Witamina B ₆ (pirydoksyna)	590
d. Witamina B ₁₂ (czynnik przeciw niedokrwistości, extrinsic factor)	591
2. Witamina C (kwas askorbinowy)	591
3. Witamina H (biotyna)	593
4. Mezo-inozytol	593
5. Grupa witaminy P (rutyna)	594
Niezbędne składniki odżywieniowe	594

Rozdział jedenasty: **Układ nerwowy** — tłum. *A. Brzecki* i *A. Rudkowska-Brzecka*

Prawidłowe i chorobowe objawy ze strony układu nerwowego (wynik badania neurologicznego)	595
I. Nerwy mózgowie	595
A. Przewodzenie węchu	596
B. Przewodzenie wrażeń wzrokowych	597
C. Układ ruchowy gałek ocznych	601
1. Mięśnie zewnętrzne gałek ocznych	601
2. Mięśnie wewnętrzne gałek ocznych	606
D. Czucie w obszarze głowy	608
E. Mimika twarzy	611
F. Unerwienie gruczołów głowy	615
G. Przewodzenie smaku	616
H. Aparat ruchowy żucia i połykania	617
I. Przewodzenie wrażeń słuchowych	619
K. Przewodzenie pobudzeń przedsionkowych równowagi	620
L. Stosunki miejscowe pomiędzy ruchowymi jądrami nerwów mózgowych a długimi drogami pnia mózgu	623
II. Rdzeń kręgowy i jego połączenia z mózgiem i obwodowym układem nerwowym	625
Układy dróg i ich ogólna patologia (z wyłączeniem układu wegetatywnego)	626
A. Wstępujące (afferentne) drogi rdzenia kręgowego	626
1. „Protopatyczne” czucie	626
2. „Epikrytyczne” czucie	626
Badanie czucia	629
Ogólna patologia i szczegółowe rozpoznanie różnicowe zaburzeń czucia	629

B. Zstępujące (eferentne) drogi rdzenia kręgowego	636
1. Droga ruchu dowolnego (piramidowa)	636
2. Drogi koordynacyjne ruchu dowolnego i napięcie mięśniowe	638
Badanie układu ruchowego	642
Patologia ogólna układu ruchowego wraz ze szczegółowym neurologicznym rozpoznaniem różnicowym	646
1. Porażenie i niedowład oraz spowolnienie ruchowe (hypokinesis)	646
a. Osrodkowy typ porażenia ruchowego	647
b. Spowolnienie ruchowe (akinesis, bradykinesis vel hypokinesis)	650
c. Obwodowy typ porażenia ruchowego	650
d. Miopatyczne zaburzenia ruchowe	658
e. Porażenie psychopochodne	660
2. Ruchowe objawy podrażnienia (hyperkineses et dyskineses)	660
a. Padaczka i jej postaci	660
b. Napady mózgowie niepadaczkowego pochodzenia	664
c. Sztwywność odmóżdzeniowa	665
d. Tiki ruchowe	666
e. Koordynacyjne kurcze mięśni	666
f. Mioklonie	666
g. Dyskinezy płasawicze i atetotyczne	666
h. Drżenie	668
i. Objawy podrażnienia rdzeniowych długich dróg ruchowych	669
k. Kurcze w tężcu i zatruciu strychniną	669
l. Obwodowe objawy podrażnienia ruchowego	669
3. Niezborność	670
a. Niezborność obwodowa neuronalna	670
b. Niezborność tylnosnurowa	670
c. Niezborność mózdkowa	670
d. Niezborność mózgowia	671
4. Zawroty (vertigo)	671
5. Wzmózione i obniżone napięcie mięśni poprzecznie prążkowanych (hypertonia, hypotonia)	672
III. Wegetatywny układ nerwowy	673
A. Układ współczulny	673
B. Układ przywspółczulny	677
C. Układ odcinkowych włókien wegetatywnych	678
D. Układ śródścienny (intramuralny)	678
E. Ciałka przywojowe (paraganglia)	678
Współzależność między układem współczulnym a przywspółczulnym	678
1. Zasada dwufazowości	678
2. Zasada hierarchii	679
3. Dwubiegunowe współdziałanie	683
4. Rytm wahadłowy	684
Metody badania układu wegetatywnego	686
Patologia wegetatywnego układu nerwowego	686
1. Zaburzenia równowagi wegetatywnej	686
2. Zaburzenia wegetatywne powodowane wpływami kory, podkorza i podwzgórza	687
3. Zaburzenia układu wegetatywnego śródmózgowia, tyłomózgowia i rdzenia	688

Leczenie zaburzeń wegetatywnych (sympathicomimetica i parasymphicomimetica)	689
IV. Zespoły rdzeniowe mózdkowe i pniowe	691
V. Kora mózgu i jej czynności psychiczne	696
Mapa czynności kory mózgu (elektroencefalografia)	697
A. Ogniskowe zaburzenia czynności psychicznych	701
1. Afazja	701
2. Apraksja	703
3. Agnozja	704
B. Ogólne zaburzenia czynności psychicznej	704
1. Zaburzenia snu fizjologicznego	704
2. Zaburzenia świadomości	705
3. Zmiany ogólnej postawy psychicznej	705
4. Zaburzenia spostrzegania i myślenia	706
5. Zaburzenia afektu i życia uczuciowego	707
6. Zaburzenia pamięci	707
7. Zaburzenia inteligencji	707
8. Wpływ środków farmakologicznych	708
a. Środki o tłumiącym działaniu na psychikę	708
b. Środki pobudzające psychikę	710
VI. Układ komór mózgu. Płyn mózgowo-rdzeniowy, opony	711
Płyn mózgowo-rdzeniowy prawidłowy i patologiczny	712
Choroby opon mózgowo-rdzeniowych	713
1. Epidemiczna drętwnica karku (meningitis cerebrosppinalis epidemica purulenta)	714
2. Wtórne ropne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych niezakaźne	715
3. Leptospirowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	715
4. Wirusowe zapalenie opon (bezbakteryjne)	715
5. Zapalenie opon wywołane przez pasożyty	716
6. Tak zwane jałowe idiopatyczne zapalenie opon	716
7. Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	716
8. Kiłowe zapalenie opon	716
9. Arachnitis chronica circumscripta	717
10. Objawy podrażnienia opon na niezapalnym tle	717
a. Krwotok do przestrzeni płynowej	717
b. Zaburzenia wydzielania i krążenia płynu mózgowo-rdzeniowego	717
Podział patogenetyczny chorób układu nerwowego	718
I. Choroby wrodzone i zwyrodnieniowe	718
1. obwodowego aparatu nerwowo-mięśniowego	718
2. obwodowego układu nerwowego	718
3. rdzenia	718
4. mózdku	720
5. układu pozapiramidowego	720
6. półkul mózgu	721
II. Choroby zapalne układu nerwowego	721
A. Choroby zapalne mózgu i rdzenia	721
1. Zapalenie mózgu	721
a. Encephalitis epidemica Economo	721
b. Inne wirusowe zapalenia mózgu (zwane też przyzakaźnymi zapaleniami mózgu i rdzenia — encephalomyelitis)	723

2. Ogniskowe zapalenie mózgu pochodzenia zatorowego (encephalomyelitis metastatica)	724
3. Rozsiane demielinizacyjne zapalenia mózgu i rdzenia	725
4. Ostre poprzeczne zapalenie rdzenia (myelitis transversa)	726
5. Ostre zapalenie rogów przednich rdzenia (poliomyelitis). Choroba Heinego-Medina	726
6. Gruźlica ośrodkowego układu nerwowego	728
7. Kiła ośrodkowego układu nerwowego	728
a. Wiąd rdzenia (tabes dorsalis)	728
b. Porażenie postępujące (paralysis progressiva)	729
c. Przewlekłe zapalenie opon podstawy mózgu	730
d. Postać udarowa kiły mózgu	730
e. Kilaki mózgu	730
f. Przewlekłe kilakowate nacieki opony twardej rdzenia kręgowego	730
B. Zakaźno-zapalne i zakaźno-toksyczne choroby obwodowego układu nerwowego	730
1. Polyneuritis	730
2. Mononeuritis	731
3. Półpasiec (herpes zoster)	731
4. Tężec (tetanus)	732
5. Zatrucie jadem kiełbasianym	734
III. Choroby naczyniowe ośrodkowego układu nerwowego	735
1. Miażdżyca naczyń mózgu (psychozy, udar — apoplexia)	736
2. Choroby rdzenia kręgowego na podłożu miażdżycy	737
3. Zapalenie zarostowe naczyń mózgu	737
4. Tętniaki naczyń mózgu	737
5. Rzadsze zaburzenia rozwojowe naczyń mózgu (choroba Sturge-Webera, choroba Lindaua-Hippela)	737
6. Choroby mózgu pochodzenia zatorowego	738
7. Choroby układu żylnego mózgu	740
8. Ogólne uszkodzenie naczyń mózgu na tle toksycznym	740
IV. Guzy ośrodkowego układu nerwowego	740
1. Guzy mózgu	740
2. Guzy rdzenia kręgowego	742
V. Uszkodzenia zewnątrzpochodne ośrodkowego układu nerwowego	743
A. Urazy mechaniczne	743
1. mózgu	743
2. rdzenia kręgowego	744
3. nerwów obwodowych	745
B. Uszkodzenia fizyczne	745
1. Urazy cieplne	745
2. Urazy elektryczne	745
C. Awitaminozy	746
D. Zatrucia z objawami przeważnie ośrodkowonerwowymi	746
VI. Wtórne zajęcia ośrodkowego układu nerwowego w chorobach narządów wewnętrznych	751
A. Zaburzenia wydzielania dokrewnego	751
1. Zaburzenia czynności tarczycy	751
2. Zaburzenia czynności przytarczyc	751
3. Zaburzenia czynności narządu wyspowego trzustki	751
4. Zaburzenia czynności nadnerczy	751

B. Choroby krwi	751
C. Choroby serca i naczyń	752
D. Choroby płuc	752
E. Choroby przewodu żołądkowo-jelitowego i wątroby	752
F. Choroby nerek	753
Uwagi do rozdziałów „Mięśnie”, „Układ kostny” i „Przemiana materii”	753
A. Zagadnienia przemiany materii mięśnia i chorób mięśni	753
B. Odsyłacze dotyczące metabolizmu i chorób kości	755
C. Odsyłacze dotyczące chorób metabolicznych (przemiana białkowa, przemiana węglowodanowa, przemiana tłuszczowa lub lipidowa, przemiana wodno-elektrolitowa)	757
Skorowidz rzeczowy	764